

Barne- likestillings- og inkluderingsdepartementet
p.b. 8036 DEP
0030 Oslo

Oslo, 21.09.2012

Høringsuttalelse fra Atferdssenteret til NOU 2012:5 Bedre beskyttelse av barns utvikling

Atferdssenteret viser til høringsbrev fra Barne-, likestillings- og inkluderingsdepartementet av 8. mai 2012, der departementet ber om en uttalelse om ekspertutvalgets utredning og vektlegging av det biologiske prinsipp i barnevernet.

Etter Atferdssenterets syn har utvalget gjort en grundig jobb i å belyse aktuell fagkunnskap om hva barn har behov for av samspill og utviklingsfremmende relasjoner, og hvilke betingelser som må være tilstede for å fremme en god nok utvikling hos barnet. Utvalget har også belyst hvilke omsorgsbetingelser som er skadelige for barn, og hva som kan virke beskyttende. Utvalgets arbeid kan brukes som en god faglig oppdatering og styrke kompetansen innen barnevernet eller hos andre som jobber med barn og unge.

Det utviklingsfremmende tilknytningsprinsipp

Det biologiske prinsipp står sentralt i barne- og familiepolitikken. Implikasjonene av dette prinsippet er imidlertid uklare, og det har kanskje vært aller mest uklart i barnevernet. Et formål med utredningen var å få en drøfting av dette prinsippet i forhold til andre prinsipper og hensyn som er viktige i barnevernet. Det har utvalget gjort på en ryddig og god måte. Det viktigste prinsippet i barnevernet har vært og må fortsatt være barnets beste. I vurderingen av hva som er barnets beste er det flere andre prinsipper som kan trekkes inn, bl.a. det biologiske prinsipp. Utvalget mener at tilknytning kan være viktigere enn biologi og framhever det utviklingsfremmende tilknytningsprinsipp som et viktig prinsipp i barnevernet. Atferdssenteret er enig i denne vurderingen, som også har vært praksis i store deler av tjenesten. Utvalget har imidlertid foretatt en god avklaring av forholdet mellom de ulike prinsippene. "Utvalget anbefaler derfor at det utviklingsstøttende tilknytningsprinsipp gis forrang i forhold til det biologiske prinsipp i saker det tilknytnings- og relasjonskvaliteten er til hinder for barnets utvikling." Dette gir seg bl.a. uttrykk i en del forslag til endringer i barnevernloven. Dette vil vi komme tilbake til.

Hjelpetiltak.

Atferdssenteret ser på forslaget om å kunne pålegge omsorgsendrende tiltak med interesse. Vi går ut fra at Utvalget her mener omsorgsendrende tiltak som er evidensbaserte. Skal en gå til et så drastisk skritt som å lovpålegge slike tiltak, må en ha forskningsmessig basis for å mene at det virker i normalsituasjoner. Metodene er imidlertid ikke evaluert i tvangssituasjoner. Hvis en foretar en slik lovendring, må forutsetningen være at en evaluering av tiltakene starter samtidig med tiltakene. Videre må forutsetningen være at en har prøvd med frivillige tiltak først. Hvordan en kan motivere foreldre til å ta imot gode tilbud er et viktig, men forsømt, forskningsfelt.

Skal en pålegge foreldre slike tiltak er det mulig det bør stilles spesielle krav til tiltaket som er strengere enn der tiltaket blir gitt frivillig. Det bør kanskje være spesielt kompetente terapeuter som har erfaring med å jobbe med foreldre med mye motstand. Det bør kanskje settes inn ekstra støttetiltak rundt familien i den perioden en arbeider med tiltaket. Dette må en utrede nærmere før den eventuelle lovendringen trer i kraft.

Atferdssenteret har gjennomført en effektstudie om PMTO i forhold til familier med somalisk og pakistansk opprinnelse. Disse familiene var meget redde og skeptiske, og ønsket i liten grad hjelp og innblanding fra det offentlige. Ved ekstra fokus på rekruttering og å skape trygghet, samt gode måter å møte motstand på, lyktes terapeutene med å få familiene til å delta i PMTO-opplæringen til tross for mye motstand i begynnelsen. I dette prosjektet er det mye kunnskap å hente i forhold til å tilrettelegge for foreldre som i utgangspunktet er svært skeptiske til å motta hjelp. Dette er relevant kunnskap enten en foretar en lovendring eller ikke.

Et argument som taler for en slik lovendring, er at det i dag mange steder er en form for indirekte, uregulert tvang. Forholdene i tvilstilfeller vil nok ofte være slik at barneverntjenesten uttrykker at med mindre foreldrene tar imot et frivillig hjelpetiltak, vil de vurdere en omsorgsovertakelse. Selv om dette kan være en realitetsorientering til foreldrene om deres reelle valgmuligheter i den aktuelle situasjonen, og praksisen neppe kan avskrives som uhensiktsmessig, oppstår allikevel flere dilemmaer knyttet til at dette reelt sett innebærer en form for uregulert tvang – uten prosedurale regler. Hvis barneverntjenesten kan pålegge omsorgsendrende tiltak, vil praksis kunne bli mer ens, og det blir mulig for foreldrene å få prøvd barnevernets forslag til tiltak.

Atferdssenteret støtter utvalgets forslag om at vilkårene for pålegg om tiltak i hjemmet må settes lempeligere enn ved omsorgsovertakelse.

Et generelt problem med barnevernloven er at tiltakene er definert, og det er i stor grad fastlagt hvordan tiltakene skal gjennomføres. Dette kan også sees som en styrke, men i denne sammenheng er det ikke det. Det hadde vært ønskelig om en i større grad kunne prøvd ut tiltak uten å endre loven. Én løsning på dette kunne vært å ta inn en forsøksbestemmelse i barnevernloven. Alternativet er at en endrer loven, men er bevisst og klar på at den kanskje må endres tilbake om noen år, hvis tiltaket eller prosedyren ikke virker etter hensikten. Hvis ikke, vil barnevernloven kunne bli en hindring for en positiv faglig utvikling av tjenesten.

Metodeutvikling er en evigvarende prosess, med et gjensidig samspill mellom teori, forskning, evaluering og praksis. Atferdssenteret understreker viktigheten av at lovbestemmelsen om adgangen til å pålegge hjelpetiltak, utformes tilstrekkelig generelt til å fange opp nye tilnærings- og arbeidsmåter, slik at man ikke er avhengig av lovregulering når nye tiltak vurderes innført. Det grunnleggende hensyn for valg av tiltak må være hensynet til barnets beste.

Utvalget foreslår også andre utvidelser av muligheten av å kunne pålegge hjelpetiltak, som for eksempel kontrolltiltak i form av meldeplikt og urinprøver på samme vilkår som pålegg av tilsyn i hjemmet. Atferdssenteret er enig i disse forslagene. Ofte kan barneverntjenesten føle seg maktesløs når foreldrene ikke vil samarbeide om hjelpetiltak. Har de anledning til å pålegge hjelpetiltak, vil også veien til en omsorgsovertakelse kunne være kortere der hjelpetiltak ikke nytter.

Evidensbaserte tiltak i barnevernet

Atferdssenteret støtter utvalgets forslag om at oppdatert kunnskap om virksomme metoder må bli tilgjengelig for barneverntjenesten. Senteret får stadig henvendelser fra ulike instanser som ønsker evidensbaserte metoder, men det er ikke tilgjengelig lokalt. Atferdssenteret har gjennom flere år arbeidet med å implementere evidensbaserte tiltak i kommunene, og har sett at dette er et tidkrevende og til dels utfordrende arbeid. Etter Atferdssenterets syn er det viktig at både BUF-etat, Helsedirektoratet (BUP/Helseforetakene) og Utdanningsdirektoratet bidrar til og samarbeider om implementering av evidensbaserte tiltak ut i kommunene. Atferdssenteret mener at de tre direktoratene bør lage en plan for hvordan dette skal gjennomføres. Med den sterke komorbiditet en finner hos disse barna er det viktig at disse etatene samarbeider for å finne fram til den beste hjelpen.

Utvalget trekker fram betydningen av forskning om hvilke hjelpetiltak som virker, altså er evidensbaserte. Disse skal beskrives og vurderes i Ungsinn-databasen. Utvalget foreslår at myndighetene anvender Ungsinn-databasen som grunnlag for beslutninger om implementering og spredning av endringstiltak i barnevernet. Vi vil føye til: barnehage, skole og psykisk helsevern. Utvalget foreslår også at en interaktiv nettportal for tiltak og terskelvurderinger opprettes i tilknytning til Ungsinn-databasen. Atferdssenteret er enig i disse forslagene.

Anbefalinger på fosterhjemsområdet

Atferdssenteret støtter utvalgets anbefaling om at det iverksettes flere tiltak for å øke stabiliteten i fosterhjems plasseringer. Atferdssenteret mener det bør vurderes om langt flere fosterhjemsforeldre også har behov for veiledning/opplæring etter evidensbaserte metoder slik som PMTO og prinsippene i MST. Atferdssenteret ønsker å sette fokus på forskningen som er gjort på dette området, som viser at slike kurs oppleves som svært nyttige for fosterforeldre. Se ”*Evaluering av PMTO-kurs for fosterforeldre – en effektstudie*”. Reidar Jakobsen og Roar Solholm, 2009, Barnevernets utviklingssenter.

Atferdssenteret understreker også viktigheten av at det legges til rette for implementering av Multidimensional Treatment Foster Care, som er en evidensbasert modell for behandling i fosterhjem.

Opphevelse av vedtak i fylkesnemnda

Ut fra tilknytningsprinsippet foreslår utvalget en endring i barnevernloven om tilbakeføring til foreldrene. Selv om foreldrenes omsorgskompetanse er bedret slik at det vurderes at det ikke vil oppstå

en ny § 4-12-situasjon, skal barnets tilknytning til fosterforeldrene ha prioritet framfor de omsorgsforholdene foreldrene nå kan tilby. Utvalget foreslår at det skal være obligatorisk for fylkesnemnda å vurdere tilknytningskriteriet i § 4-21 i alle saker der plasseringen i det aktuelle fosterhjemmet har vart mer enn to år. Dette skal gjøres også der det opprinnelige vedtaket var en frivillig plassering etter § 4-4-femte ledd. Atferdssenteret er enig i denne vurderingen.

Om adopsjon som barnevernstiltak

Atferdssenteret støtter utvalgets anbefalinger om hyppigere bruk av adopsjon som barnevernstiltak for de små barna. Plasseringer av de små barna blir ofte varige, og det er mye kunnskap som viser at adopsjon gir barn bedre beskyttelse og bedre utvikling enn langvarig fosterhjemsplassing.

Vern av ufødte barn

Utvalget har også et eget kapittel om vern av ufødte barn fra gravide mødres skadelige livsførsel. Barnevernet har i dag ikke tvangsmyndighet overfor mor for å verne barnet mot skade. Utvalget mener at slik myndighet bør barnevernet heller ikke ha i framtiden. Slike vurderinger hører mer hjemme i helsevesenet. Utvalget foreslår ingen konkrete tiltak for å beskytte slike barn, men fremmer en rekke utredningsforslag. Atferdssenteret deler utvalgets bekymring for disse barna, og anbefaler at BLD tar opp med HOD at disse barna må beskyttes bedre. Det må lages en plan for hvordan dette skal gjennomføres

Med vennlig hilsen

Terje Christiansen
Direktør